

En kortare instanskedja för mark- och miljöärenden (SOU 2025:122)

Innehållet i remissen

Det remitterade betänkandet är Miljötillståndsutredningens tredje. Huvudbetänkandet, En ny samordnad miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocess (SOU 2024:98), lämnades i januari 2025. LRF har lämnat remissvar på den.

Förslagen i det nu remitterade betänkandet består bland annat av:

- Instanskedjan för ärenden enligt miljöbalken och plan- och bygglagen begränsas. Länsstyrelsen föreslås utgå som prövningsinstans.
- Dispensgrunderna för prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen begränsas.
- En avgift införs för att överklaga beslut till mark- och miljödomstol samt Mark- och miljööverdomstolen.

LRFs synpunkter

Både tillsyns- och prövningsärenden utgör idag en stor utmaning för lantbruksföretag i Sverige. De riskerar att hämma de företag som vill utöka sin verksamhet och unga som vill satsa på livsmedelsproduktion, vilket innebär hinder för att nå målen i livsmedelsstrategin samt för att stärka Sveriges livsmedelsberedskap.

LRF har i tidigare remissvar utvecklat problembilden genom att beskriva osäkerhet i tidsåtgång och kostnader, brist på tydliga riktlinjer från myndigheter och domstolar samt stora skillnader i tillståndshantering och villkorsgivning.

Utredningen har hittills lagt flera viktiga förslag som har stor möjlighet att underlätta för företag, som för med sig en större förutsebarhet och som kan leda till likabehandling över landet och över tid. I det fortsatta lagstiftningsarbetet är det

viktigt att sammanlänka dessa olika förslag till en helhet som främjar de processer som kan leda till att företag lättare kan både startas och utvecklas.

Det nu remitterade betänkandet behandlar främst effektivisering av instanskedjan, vilket välkomnas. LRF vill samtidigt peka på att det för framför allt mindre företag utgör ett större steg att överklaga till en domstol jämfört med att överklaga till en länsstyrelse. LRF vill därför understryka vikten av att de föreslagna reformer som Miljötillståndsutredningen utrett genomförs både i form av de regeländringar som behövs, men att dessa också måste kombineras med anpassad kompetens, rutiner och arbetssätt hos prövningsinstanserna för att garantera att alla klagande, inte endast de mest resursstarka, kan ta tillvara sin rätt på bästa sätt.

När det gäller dispensgrunderna för prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen avstyrker LRF förslaget att ta bort möjligheten att få ändrings- eller granskningsdispens. Tillämpningen i mark- och miljödomstolarna har i dagsläget så stora variationer att dessa möjligheter till prövningstillstånd behöver kvarstå.

LRF tillstyrker att Mark- och miljööverdomstolen ges möjlighet att avgöra mål av principiell betydelse med förstärkt sammansättning. Det stärker den vägledande funktionen och betydelsen av dessa mål.

Införande av tidsfrister i handläggningen är något som LRF anser är en alternativ lösning för att tidsåtgången vid processer hos myndigheter och domstolar ska bli mer förutsebar. Utredningen avstår från att införa sådana vid överprövningen, varför det är särskilt angeläget att arbeta vidare med förslagen från utredningens första betänkande som bland annat omfattade att det i prövningsärenden ska utarbetas en tidsplan för ett ärendes handläggning.

När det gäller möjligheterna att överklaga olika typer av beslut beklagar LRF att utredningen inte lägger något förslag i den delen. LRF kan konstatera att svensk praxis har utvecklats på ett sätt som gör överklagandemöjligheterna på miljöområdet mer eller mindre gränslösa. Tillsynsärenden kan handla om både mycket små och riktigt omfattande verksamheter med stor miljöpåverkan. Att alla dessa tillsynsärenden ska vara möjliga att överklaga är varken behövligt eller rimligt. I praktiken har utvecklingen inneburit att det i vissa delar av landet i praktiken inte går att genomföra en mindre skogsavverkning, då dessa regelmässigt hindras av överklaganden och långdragna, kostsamma processer. Möjligheterna att överklaga används idag regelmässigt för att hindra verksamheter och det slumpmässiga och oförutsebara ligger i att det på en ort plötsligt kan uppstå ett intresse för att överklaga. LRF har förståelse för att frågan är komplex och krävande då den involverar bland annat Århuskonventionens innebörd, men det finns ett tydligt behov av väl avvägda och rimliga ramar för överklaganderätten som skulle ersätta nuvarande svensk praxis.

När det gäller avgiften som föreslås för överklaganden anser LRF inte att det ska införas en sådan för den som överklagar ett beslut i ett ärende där den är part, särskilt inte när det handlar om ärenden där det finns en plikt att anmäla eller söka tillstånd som staten ålagt enskilda. I övrigt tillstyrker LRF förslaget om avgifter för överklaganden.

Slutligen noterar LRF att utredningen inte föreslår några förändringar i instansordningen för ärenden enligt fastighetsbildningslagen. Problematik och olika frågor kopplade till den lagstiftningen aktualiserats i olika utredningar, bland annat 2023 års jordförvävsutredning, men då den inte varit huvudföremålet för utredningarnas ansvar lämnas den vanligtvis utanför de förslag som läggs. LRF menar att det kan finnas ett behov av att genomlysna vissa frågor i en separat utredning med fastighetsbildningslagen som huvudsakligt fokus.

Stockholm den 19 maj 2026

Hilda Runsten
Enhetschef Näringspolitisk policy

Åsa Hill
Jurist